

शासकीय जमीन.

शासकीय “इमारतीसाठी राखीव भूमिखंड सूची” तयार करण्यासाठी महसूली अधिकारी यांना निर्देश देण्याबाबत.....

महाराष्ट्र शासन

शासन परिपत्रक क्रमांक: जमीन-०८/२०१२/प्र.क्र.४९/ज-१

महसूल व वन विभाग,

वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, ३२ वा मजला,

मुंबई-४०० ००५,

दिनांक:- १० सप्टेंबर, २०१२.

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्र जमीन महसूल अधिनियम-१९६६ च्या, कलम- २०,३१,३५,३८,४०,५१,७२ मधील तरतुदींच्या अमलबजावणी करिता कलम-३२८ व कलम-३२९ अन्वये प्रदान अधिकारात महाराष्ट्र जमीन महसूल (सरकारी जमिनींची विल्हेवाट करणे) नियम-१९७१ हे नियम करण्यात आलेले आहे. सदर नियमांच्या भाग-४, कृषितर प्रयोजनांसाठी जमिन देणे या प्रकरणी मधील (अ) सर्वसाधारण या शिर्षाखालील नियम-२४ मध्ये “इमारतीसाठी राखीव भूमिखंड आणि त्यांची विल्हेवाट” याबाबत तरतूद आहे. सदर “नियम-२४ इमारतीसाठी राखीव भूमिखंड आणि त्यांची विल्हेवाट” मधील तरतूद पुढील प्रमाणे आहे:-

- **नियम-२४(१):-** जिल्हाधिकारी, त्यांच्या मते जे भूमिखंड रेल्वेस्थानक, बाजार यांच्या जवळ असल्यामुळे किंवा तशाच प्रकारच्या कोणत्याही कारणामुळे, मौल्यावान ठरण्याचा संभव असेल किंवा जे कोणत्याही योजनेत विशेष मौल्यावान म्हणून राखून ठेवण्यात आले असतील किंवा जे प्रयोजन कोणत्याही शासकीय किंवा सार्वजनिक किंवा राज्य शासनाच्या मते विशेष असेल अशा कोणत्याही प्रयोजनासाठी आवश्यक असतील अशा आपल्या जिल्ह्यातील भोगवट्यात नसलेल्या जमिनीतील इमारतीसाठी भूमिखंडांची आयुक्तांच्या मान्यतेने एक सूची तयार करील. अशा सूचीस “ इमारतीसाठी राखीव भूमिखंड ”सूची असे संबोधण्यात येईल.

- **नियम-२४(२):-** जिल्हाधिकाऱ्यास, आयुक्तांच्या मान्यतेने आपल्या अधिकारितेतील बदलत्या परिस्थितीनुसार आवश्यक होईल, त्याप्रमाणे, अशा सूचीत, बदल करता येईल.

२. राज्य शासनास जिल्हाधिकारी कार्यालय, तहसील कार्यालय, विविध प्रशासकीय विभागांची जिल्हास्तरीय, तालुकास्तरीय कार्यालयांसाठी प्रशासकीय इमारत बांधणे, इमारतीच्या विस्तारीकरण करण्यासाठी आणि जिल्हा न्यायालय व दुय्यम न्यायालयांच्या इमारतीसाठी व न्यायाधिकांचे निवासस्थान, सरकारी अधिकारी/ कर्मचारी यांचे निवासस्थान इत्यादी करिता तसेच शासनाच्या विविध प्रशासकिय विभागांना त्यांच्या योजना/ प्रकल्प यासाठी वेळोवेळी शासकीय जमिनीची आवश्यकता भासते. जिल्हाधिकारी कार्यालयांकडे, भोगवट्यात नसलेल्या शासकीय जमिनीची एकत्रित अशी सूची, क्षेत्रफळासह उपलब्ध नसल्याने अशी जमीन शोधणे व तिचा

प्रत्यक्ष ताबा मिळविणे पर्यंत बराचसा कालापव्यय देखील होतो, ही वस्तुस्थिती आहे. महाराष्ट्र जमीन महसूल (सरकारी जमिनींची विल्हेवाट करणे) नियम-१९७१, या नियमांच्या भाग-४, कृषितर प्रयोजनांसाठी जमिन देणे मधील (अ) सर्वसाधारण या प्रकरणाखालील नियम-२४ मध्ये इमारतीसाठी राखीव भूमीखंड आणि त्यांची विल्हेवाट याबाबत उक्त नमूद स्वयंस्पष्ट तरतूद असताना देखील राज्यातील बहुतेक सर्वच जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडे जिल्ह्यातील भोगवट्यात नसलेल्या जमिनीतील, शासकीय इमारतीसाठी भूमीखंडांची सूची तयार नसल्याचे निदर्शनास आलेले आहे. तसेच शासकीय किंवा सार्वजनिक किंवा राज्य शासनाच्या मते, विशेष असेल अशा कोणत्याही प्रयोजनासाठी आवश्यक, अशा उक्त “इमारतीसाठी भूमीखंडांची सूची” अभावी शासनाच्या विविध विभागांना त्यांचे कार्यालय, न्यायालय, न्यायाधिकांचे निवासस्थान, ग्रंथालये, योजना, मुलामुलींचे वसतीगृह यासाठी शासकीय जमीन उपलब्ध होण्यास, वेळोवेळी आगाऊ ताबा देण्याचे आदेश दिलेले असले तरी देखील बराच कालावधी लागत आहे. त्यामुळे विविध शासकीय योजना कार्यान्वीत होण्यास विलंब होत असल्याची बाब देखील शासनाच्या निदर्शनास आलेली आहे. त्यानुषंगाने उक्त नमूद अडचण दूर करण्यासाठी आणि नियमातील तरतूदीचे अंमलबजावणीबाबत सर्व जिल्हाधिकारी आणि संबंधित महसूली अधिकारी यांना उक्त नमूद विषयाधीन सूची तयार करण्यासाठी सर्वकष सुचना देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक:-

महाराष्ट्र जमीन महसूल (सरकारी जमिनींची विल्हेवाट करणे) नियम-१९७१ च्या, भाग-४, कृषितर प्रयोजनांसाठी जमिन देणे मधील (अ) “सर्वसाधारण” या प्रकरणाखालील नियम-२४ मध्ये इमारतीसाठी राखीव भूमीखंड आणि त्यांची विल्हेवाट याबाबत असलेली उक्त नमूद तरतूद स्वयंस्पष्ट आहे. सदर तरतूद विचारात घेऊन, महाराष्ट्र जमीन महसूल अधिनियम-१९६६ च्या कलम-१३(७) अन्वये शासकीय “इमारतीसाठी राखीव भूमीखंड सूची ” तयार करण्याबाबत विभागीय आयुक्त व सर्व जिल्हाधिकारी आणि संबंधित महसूली अधिकारी यांना पुढील प्रमाणे निर्देश देण्यात येत आहेत.:-

१. राज्यातील सर्व जिल्हाधिकारी मुंबई शहर वगळून यांनी त्यांच्या मते जे भूमीखंड रेल्वेस्थानक, बाजार यांच्या जवळ असल्यामुळे किंवा तशाच प्रकारच्या कोणत्याही कारणामुळे, मौल्यवान ठरण्याचा संभव असेल किंवा जे कोणत्याही योजनेत विशेष मौल्यवान म्हणून राखून ठेवण्यात आले असतील किंवा जे प्रयोजन कोणत्याही शासकीय किंवा सार्वजनिक किंवा राज्य शासनाच्या मते विशेष असेल अशा कोणत्याही प्रयोजनासाठी आवश्यक असतील अशा आपल्या जिल्ह्यातील जिल्ह्यांचे ठिकाण, तालुक्यांचे ठिकाण, नगरपालिका, महानगरपालिकांची ठिकाणे, याशिवाय जिल्ह्यातील महत्वाची गावे येथील भोगवट्यात नसलेल्या जमिनीतील शासकीय इमारतीसाठी भूमीखंडांची एक सूची आयुक्तांच्या मान्यतेने तात्काळ तयार करावी. यासाठी जिल्ह्यात (सर्व तालुक्यासह) एक विशेष मोहिम राबविण्यात यावी. तसेच उक्त नमूद ठिकाणाची गावे व त्यापासून १० कि.मी. परिसरांतील सर्व शासकीय जमिनी देखील विचारात घेण्यात याव्यात.

२. विभागीय आयुक्तांनी उक्त सुची तयार करण्याबाबत संबंधीत जिल्हाधिकारी यांच्याकडे पाठपुरावा करून त्यांच्याकडे उक्त नियमातील तरतूदी अन्वये मान्यतेसाठी प्राप्त झालेल्या सुचीस सत्वर मान्यता द्यावी.
  ३. सदर कार्यवाही आगामी **सहा महिन्यांत** पूर्ण करावी.
  ४. या सुचीची प्रत संबंधित जिल्हाधिकारी व विभागीय आयुक्त कार्यालय येथे ठेवण्यात यावी. तसेच विभागीय आयुक्तांनी **सर्व जिल्हा निहाय सुची ची एकत्रित** प्रत शासनास पाठवावी.
  ५. सदर सूचीत प्रत्येक वर्षी बदलत्या परिस्थितीनुसार नवीन भूमिखंडाची समावेश करण्याबाबत तपासणी करावी.
  ६. या निदेशापूर्वी ज्या जिल्यांमध्ये **नियम-२४** अन्वये विषयाधीन सूची तयार केलेली असेल, त्यांनी ती अद्ययावत करावी. तसेच यापूर्वीच्या सुचीबाबत विभागीय आयुक्तांना अवगत करावे.
  ७. जिल्हाधिकारी यांनी त्यांचेकडे विविध प्रशासकीय विभागांकडून कार्यालयांसाठी तसेच वसतीगृह इत्यादीसाठी जमीन मागणीबाबत प्राप्त प्रस्तावांचा प्रत्येक मासिक बैठकीत आढावा घ्यावा. तसेच विभागीय आयुक्तांनी या विषयाबाबत त्रैमासिक आढावा घ्यावा.
  ८. सदर शासकिय “ इमारतीसाठी राखीव भूमिखंड सूची ” या सुचीतील भूमिखंडाचे वितरण महाराष्ट्र जमीन महसूल (सरकारी जमिनीची विल्हेवाट करणे) नियम- १९७१ च्या, नियम-२४(३) अन्वये करण्यात यावे.
०२. सदर शासन परिपत्रक शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्र. “२०१२०९१०१११३०५०३०३” असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

for CH/Secy
9/1/2012

(सुनिल कोठेकर)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

- १) महालेखापरीक्षक (लेखा/अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर
- २) महालेखा परिक्षक (लेखापरीक्षा), मुंबई/नागपूर
- ३) मा. मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव./वि.का.अ., मंत्रालय, मुंबई-३२,
- ४) मा. राज्यमंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव. वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, ३२ वा मजला, मुंबई-०५,
- ५) मा.अ.मु.स.(महसूल) यांचे वि.का.अ., महसूल व वन विभाग, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, ३२ वा मजला, मुंबई-०५,
- ६) सर्व विभागीय आयुक्त,
- ७) जमाबंदी आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ८) सर्व जिल्हाधिकारी, सर्व निवासी उपजिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय.
- ९) सहसचिव/उपसचिव, महसूल व वन विभाग, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, ३२ वा मजला, मुंबई-०५,
- १०) सर्व उपायुक्त (महसूल), विभागीय आयुक्त यांचे कार्यालय.
- ११) सर्व उपजिल्हाधिकारी/ सर्व तहसिलदार
- १२) “ज” समूहातील, सर्व कार्यासने, महसूल व वन विभाग मुंबई
- १३) कक्ष अधिकारी/ल-१ सेल, महसूल व वन विभाग, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, ३२ वा मजला, मुंबई-०५
- १४) निवडनस्ती(ज-१)

*****